

Zprávy / Reports

Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v médiích v roce 2010 aneb o potřebě popularizace vědy

Institute of Anthropology of the Faculty of Science, Masaryk University in Public Media or of the Necessity of Popularization of Science

KRISTÝNA KOUNKOVÁ

Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Vlnářská 5, 603 00 Brno

Mediálnímu obrazu Ústavu antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v roce 2010 dominovala zejména tři témata:

1. Uvedení publikace *Antropologický slovník aneb co by mohl o člověku vědět každý člověk* (Jaroslav Malina a kolektiv). Ta byla hodnocena v hromadných i odborných sdělovacích prostředcích jako příkladné dílo široké interdisciplinární spolupráce zprostředkovávající moderní poznání odborníkům a širší veřejnosti. Zdůrazňován byl také fakt, že dílo tohoto rozsahu je bezplatně přístupné na internetu.
2. Antropologický výzkum ostatků nalezených u Dobronína, který média zaujal především v souvislosti s diskusí o potřebě české společnosti vyrovnat se s událostmi po skončení druhé světové války a s odsunem Němců z českých zemí.
3. Nový časopis *Anthropologia integra* (vydavatel: Masarykova univerzita ve spolupráci s Akademickým nakladatelstvím CERM).

Nejčastěji tak bylo možné „spatřit“ jako zástupce ústavu především prof. PhDr. Jaroslava Malinu, DrSc., a RNDr. Petru Urbanovou, Ph.D. Jak to ale vůbec je s potřebou medializace činnosti ústavu a jak se tento záměr daří naplňovat?

První zprávy o antropologii na Masarykově univerzitě v roce 2010 vyšly hned na jeho počátku v časopise *Muni.cz*. Redakční články pojednávaly o zakladateli Ústavu antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity profesoru Vojtěchu Sukovi a antropologii obecně. Záhy začaly vycházet články

o *Antropologickém slovníku*; opět v *Muni.cz* a následně v hlavních denících (*Lidové noviny*, *Mladá fronta Dnes*, *Právo* aj.) Vzhledem k jedinečnosti díla se mu věnovala i řada odborných a populárně-vědeckých časopisů – *Acta FF*, *Bulletin Čs. společnosti pro biochemii a molekulární biologii*, *Universitas*, *Vesmír* aj. Nejrozsáhlejší pojednání o slovníku přinesl v březnu týdeník *Euro* (doplněno rozhovorem redakce s Jaroslavem Malinou). V květnu bylo opět možné slyšet a spatřit profesora Malinu v pořadu ČT24 *Rendez-vous*; tentokrát nebyl hlavním tématem slovník, ale rozhovor se stočil k problematice lidské sexuality z hlediska antropologie a historie a k publikaci *Kruh prstenu: Světové dějiny sexuality, erotiky a lásky od počátků do současnosti v reálném životě, krásné literatuře, výtvarném umění a dílech českých malířů a sochařů inspirovaných obsahem této knihy*. Následovala krátká odmlka, kdy se o zdejší antropologii nijak zvlášť veřejně nemluvalo ani nepsalo. Nebyť nálezu lidských kosterních pozůstatků u Dobronína, který rozdmýchal všeobecnou diskusi, nejspíše by při vlažném zájmu ještě nějakou dobu zůstalo. Takto byl ovšem ústav několikrát zmíněn v pořadech České televize – v publicistickém pořadu *Reportéři ČT* a na zpravodajském kanálu ČT24 opět, oba pořady se shodou událostí vysílaly 23. srpna. O den později se Dobronínskému nálezu věnoval rozhlas, stanice Český rozhlas 1 a 7. Ke stejnému tématu se ještě počátkem září vrátil magazín *Mladé fronty Dnes* – Sedmička pro region Jihlava. V souvislosti s nalezenými pozůstatky usmrčených Němců se v pořadech objevovala zejména Petra Urbanová. V říjnu uveřejnil deník *Mladá fronta Dnes* rozsáhlý rozhovor s Jaroslavem Malinou na téma antropologie jako věda a člověk obecně. Ani zde však nechyběla zmínka o *Antropologickém slovníku*. O několik dní později vyšel shodně na zpravodajských serverech *Lidovky.cz* a *Týden.cz* článek informující o pravděpodobně prvních dokladech výroby mouky v pravěku, který se opíral o výsledky výzkumného týmu profesora Jiřího Svobody. Jinou prezentací Ústavu antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v médiích bylo vystoupení magistra Martina Čuty a doktorky Petry Urbanové v pořadu ČT24 *Milénium*. I tento pořad měl zejména širší veřejnosti osvětlit, čím se antropologie vlastně zabývá.

Bohaté byly poslední dva měsíce roku. V rámci seriálu, kde významní představitelé různých profesí a oborů hodnotili první dekádu 3. tisíciletí, oslovil deník *Mladá fronta Dnes*

Jaroslava Malinu (viz článek „Antropolog: Delší lebky, kratší ruce“, *MF Dnes*, 13. 11. 2010). Na jednom z nejnavštěvovanějších českých portálů *aktuálně.cz* založil (na vyžádání editora portálu) svůj blog Jaroslav Malina (<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/jaroslav-malina.php>). Jak vyplývá z rozhovoru pro studentský portál Masarykovy univerzity *LeMUr.mu* (<http://lemur.mu/index.php/univerzita/deni/567-lovka-musime-vnimat-jako-celek-i-v-dob-superspecializace>), vnímá autor blog jako další možnost prezentovat činnost Ústavu antropologie a antropologii obecně širokému okruhu čtenářů prostřednictvím témat, která je zajímají, a jazykem, který je jim blízký. Vzhledem k tomu, že dva z jeho příspěvků vládly koncem roku jako „nejčtenější za 7 dní“ (více než 20 tisíc čtenářů), se zdá, že se tento záměr daří naplňovat. Také rozhovor pro *LeMUr.mu* proběhl v prosinci, uveřejněn byl pak v lednu následujícího roku. Pro pořad ČT2 „Na plovárně“ byl natočen dialog o antropologii, který vedl Marek Eben s Jaroslavem Malinou (vysílán 20. února 2011; viz: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani-jako-driv/1093836883-na-plovarne/>). A dále vyšla první dvě čísla 1. ročníku nového oborového časopisu *Anthropologia integra* (mezinárodní recenzovaný časopis publikující výsledky vědeckého výzkumu, originální metody, eseje, recenze a zprávy z oblasti obecné [biologicko-socio-kulturní] antropologie a příbuzných disciplín; jeho šéfredaktorem je Jaroslav Malina, redakci tvoří členové Ústavu antropologie). Informace o časopise přinesl intenzivně navštěvovaný vědecko-naučný portál *www.osel.cz* (<http://www.osel.cz/index.php?clanek=5425>) a Český rozhlas Leonardo (16. 12. 2010). V těchto relacích a v početných dopisech čtenářů redakci je kladně hodnocena struktura časopisu pamaťující i na popularizaci vědy a sepětí vědy a umění i vysoká odborná a grafická úroveň.

Zhodnotíme-li výše zmíněné, lze konstatovat, že z hlediska prezentace Ústavu antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity a oboru antropologie obecně byl nejvýznamnějším počinem *Antropologický slovník*. Svědčí o tom mnoho kratších a delších velmi pozitivních zpráv a recenzí (většina z nich je uvedena na <http://anthrop.sci.muni.cz/page.yhtml?id=498>) a vysoká návštěvnost on-line verze slovníku pohybující se kolem 35 tisíc uživatelů za první rok fungování. Z hlediska „přítomnosti“ Ústavu antropologie v médiích byl tedy uplynulý rok spíše nadprůměrný; o jiných, srovnatelně velkých i větších ústavech a katedrách Masarykovy univerzity nebylo ani zdaleka tolik slyšet. Díky výše zmíněným třem okruhům témat tak byla v souvislosti s Ústavem antropologie a antropologií celkově v dobrém světle a nebývale zvýšené

míře prezentována rovněž Přírodovědecká fakulta a celá Masarykova univerzita. To však neznamená, že by se vždy dařilo obraz antropologie a dalších humanitních či přírodních věd do povědomí zejména neodborné veřejnosti uvádět způsobem, který dostatečně odpovídá společenskému významu těchto oborů. Varovný je v tomto směru názor, který na Malinově blogu zaznamenal 25. 12. 2010 účastník pod pseudonymem mud...: „Pane Malina, proč tak dlouhé zpětné zrcátko? Moudrý se nikdo nenaž-re (sic!). (...) Uvědomujete si, kolik jste studiem dávné minulosti zbytečně promrhal život? Bádání má být vždy do budoucna. Brrr. minulost!“

I tohoto tématu se Jaroslav Malina dotkl ve zmíněném rozhovoru pro *LeMUr.mu*. Podle něj totiž hrozí reálná možnost, že postupem času, v závislosti na zhoršující se ekonomické situaci mohou obory typu antropologie, archeologie, etnologie, etnografie, paleontologie a další příbuzné disciplíny upadat, případně až zanikat. Proč? Důvod je zřejmý – už dnes řada lidí neví, čím se tyto vědy zabývají. Pokud se nic na tom nezmění a veřejnost bude mít dojem, že o takových oborech není dostatečně slyšet a že jde jen o uzavřenou skupinku vědců, kteří si mezi sebou vyměňují nějaká pouze jim srozumitelná fakta, budou tyto vědy vnímány spíše jako neužitečné soukromé koníčky. Kdo půjde takový obor studovat? A která univerzita bude financovat obor, o nějž není zájem? Přitom výsledky výzkumů nejen antropologie (jak ukázáno výše) by právě pro neodbornou veřejnost mohly být velmi zajímavé. O tom svědčí například stálá obliba historických biografii, velkoformátů i televizních seriálů s antropologickou tematikou nebo koneckonců zmíněný blog na *aktuálně.cz* či *Antropologický slovník*.

Je tedy zřejmé, že osud oboru nezřídka závisí nejen na dosažených výsledcích základního výzkumu, ale i na schopnosti jejich veřejné prezentace, na popularizaci získaných poznatků a způsobech jejich aplikace. Oblíbené vědecko-naučné knihy Jaroslava Maliny, Jiřího Svobody a Josefa Ungera, které vyšly v mnohatisícových nákladech, jsou tedy v tomto kontextu dalším prospěšným a úspěšným snažením.

Mnohdy ani vysokoškolsky vzdělaní lidé netuší, čím se určitý humanitní, přírodovědný nebo interdisciplinární (přírodovědně-humanitní) obor (třeba zrovna antropologie) zabývá. A právě nízké povědomí může být v budoucnu vážným problémem.

Kontakt: Kristýna Kounková, Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Váňská 5, 603 00 Brno, e-mail: 357890@mail.muni.cz.